

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____Сментина Н.В.

“ ____ ” _____ 2018 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Стратегічне планування розвитку добровільно об'єднаних
територіальних громад»

Виконавець:

студент факультету економіки
та управління підприємництвом
Байрам Рамазан _____

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент
Гейко Людмила Михайлівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичний аспект планування стратегічного розвитку добровільно об'єднаних територіальних громад	6
1.1. Децентралізація влади як фактор зміцнення територіальних громад та забезпечення їх самодостатності	6
1.2. Сутність стратегічного планування розвитку соціально - економічних систем	15
1.3. Нормативно-правова база стратегічного планування	21
РОЗДІЛ 2. Діагностика процесу становлення та функціонування добровільно об'єднаних територіальних громад	27
2.1. Аналіз створення добровільно об'єднаних територіальних громад в Україні	27
2.2. Характеристика Галицинівської об'єднаної територіальної громади та діагностика її проблем	35
2.3. SWOT-аналіз Галицинівської об'єднаної територіальної громади.....	46
РОЗДІЛ 3. Стратегічні цілі розвитку об'єднаних територіальних громад та їх реалізація.....	54
3.1. Стратегічне бачення розвитку Галицинівської об'єднаної територіальної громади та джерела фінансування стратегічних завдань.....	54
3.2. Економічний потенціал сталого розвитку Визирської об'єднаної територіальної громади	63
3.3. Впровадження проекту «Створення Центру освіти дорослих» в Галицинівській об'єднаній територіальній громаді.....	67
ВИСНОВКИ	74
Список використаних джерел	77
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні в Україні реформа децентралізації знаходиться в активній фазі: новоутворені громади переймають цілий ряд компетенцій від державних інституцій, проходить реорганізація функціонування різних сфер діяльності громад через призму зміни принципів надання публічних послуг, місцеві спільноти мають можливість спостерігати перші ефекти роботи нових органів самоврядування.

Сама ідея самоврядності, яка детально описана в Європейській хартії місцевого самоврядування, означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення. Тому процес розроблення Стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади має здійснюватися з максимально можливим широким залученням різних місцевих зацікавлених сторін у т.ч. проведення поглибленого соціологічного дослідження, залучення до роботи над стратегічним документом широкого представництва місцевого середовища – представників влади, громадськості та бізнесу. Такий підхід повинен слугувати гарантією більшої участі мешканців у вирішенні питань, пов'язаних з місцевим розвитком.

Розробка в Україні стратегій розвитку об'єднаних територіальних громад є новим явищем як в теоретичному, так і практичному сенсі. При цьому слід зауважити, що дослідженням питань стратегічного планування соціально-економічного розвитку територій займаються такі українські вчені як Берданова О.В, Вакуленко В.М., Дармограй В.І., Лаврів Л.А., Парасюк І.Л., Сментина Н.В. Тертичко В.В. та інші. Але в їх дослідженнях переважно розглядаються питання стратегічного планування розвитку областей та міст. Тому проблемні питання стратегічного планування

розвитку об'єднаних територіальних громад потребують подальшого дослідження і вирішення.

Метою роботи є дослідження теоретичних аспектів стратегічного планування розвитку соціально-економічних систем, аналіз стану створеної в Одеській області Галицинівської об'єднаної територіальної громади та визначення стратегічних напрямків сталого розвитку Галицинівської об'єднаної територіальної громади.

Для досягнення поставленої мети були визначені та вирішені такі завдання:

- дослідити необхідність, сутність та проблеми процесу децентралізації влади в Україні;
- дослідити економічну сутність стратегічного планування розвитку соціально-економічних систем;
- провести аналіз процесу створення об'єднаних територіальних громад в Україні та Одеській області;
- здійснити діагностику стану Галицинівської об'єднаної територіальної громади;
- дослідити фактори, що впливають на стан та розвиток об'єднаної територіальної громади;
- визначити стратегічні напрямки сталого розвитку Галицинівської об'єднаної територіальної громади;
- обґрунтувати проект, реалізація якого забезпечить досягнення визначених стратегічних цілей сталого розвитку Галицинівської об'єднаної територіальної громади.

Об'єктом дослідження виступає процес стратегічного планування як наслідок процесу децентралізації влади та підвищення рівня спроможності територіальних громад.

Предметом дослідження є стратегічні напрямки сталого розвитку Галицинівської об'єднаної територіальної громади.

У процесі дослідження використано **методи:** загальнонаукові методи дослідження, порівняння і узагальнення – при дослідженні процесу децентралізації та визначенні економічної сутності стратегічного планування, методи економіко-статистичного аналізу – у процесі дослідження стану створення та функціонування добровільно об'єднаних територіальних громад; метод факторів (SWOT-аналіз) – при визначенні внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на рівень сталого розвитку громади.

Для обґрунтування соціального проекту «Створення Центру освіти дорослих» в Галицинівській об'єднаній територіальній громаді як заходу щодо досягнення стратегічної цілі «Сильна економічна позиція, висока інвестиційна привабливість і високий рівень економічної активності жителів» був використаний метод аналогій та мінімізації витрат.

Інформаційною базою дослідження стали монографії, наукові публікації, періодичні видання, ресурси Інтернету, матеріали досліджень групи дослідників ОНЕУ та ІПРЕЕД НАН України, власні спостереження автора.

За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано статтю «Методологічний аспект стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад» у фаховому науковому збірнику «Науковий вісник ОНЕУ» № 8(260), 2018 р.

ВИСНОВКИ

Проведене у роботі дослідження дозволило зробити такі висновки.

1. Децентралізація у всіх її виявах повинна стати кардинальним поступальним кроком у розвитку держави. Чим раніше будуть ухвалені відповідні нормативні акти, тим швидше об'єднані громади здобудуть оптимальні можливості для побудови власноруч свого майбутнього.

2. Надання більших повноважень органам місцевого самоврядування дасть змогу членам громади слідкувати, на які цілі використано сплачені ними податки, здійснювати контроль за тим, наскільки ефективною є діяльність обраних місцевих керівних органів.

3. Послідовність і системність у проведенні реформ повинні поступово зумовити підвищення рівня самостійності та самодостатності регіонів України, а також забезпечити гідний рівень життя громадянам.

4. Прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України у квітні 2015 року надало можливість органам місцевої влади розробити та схвалити в регіонах Перспективні плани формування спроможних територіальних громад відповідних областей.

5. У 2015 році 794 сільських, селищних та міських ради, до складу яких входять 2015 населених пунктів, добровільно об'єдналися у 159 територіальних громад. Найбільша їх кількість – в Тернопільській області (26 ОТГ) та Хмельницькій (22 ОТГ).

6. Станом на 01 січня 2017 року питома вага населення, що мешкає на території цих ОТГ, складає 3,8% від загальної чисельності населення України.

7. Завдяки змінам до податкового та бюджетного законодавства у контексті децентралізації надходження власних доходів місцевих бюджетів об'єднаних громад зросли більше ніж у 3 рази.

8. Загальна характеристика Галичинівської об'єднаної територіальної громади дозволила зробити висновок, що громада має значний потенціал розвитку в розрізі економічного, соціального, культурного напрямків.

9. Найбільшою сильною стороною Галичинівської ОТГ є діяльність на її території таких підприємств як: Миколаївський глиноземний завод, АТ «Нікстром», філія «Дельта-лоцман» ДП «АМПУ», аграрних підприємств «Роднічок», «Таврія» та вигідне транспортне розташування (7 км від обласного центру – Миколаєва).

10. Найбільшою її слабкістю є відсутність обробки сільськогосподарської продукції на території громади, яка могла б забезпечити додаткові робочі місця і доходи у бюджет громади та поганий стан автомобільних доріг.

11. Великою загрозою для подальшого розвитку громади є погіршення економічних умов для підприємств – основних роботодавців, які діють на території громади, та можливість безвізового в'їзду до Європейського Союзу, що створює реальну загрозу для ринку праці.

12. Партисипативна модель стратегічного планування, яку застосовано для розроблення Стратегії розвитку Галичинівської об'єднаної територіальної громади (методологія Фонду Розвитку Місцевої Демократії), базується на переконанні, що стратегія виконує роль плану розвитку всієї місцевої громади.

13. Серед переваг Галичинівської ОТГ – стратегічне розташування, хороша транспортна доступність, а також велика кількість підприємств. Тому однією зі стратегічних цілей Галичинівської громади є сильна економічна позиція, висока інвестиційна привабливість і високий рівень економічної активності мешканців.

14. Близька відстань до Миколаєва, добре транспортне сполучення і велика кількість підприємств обумовлює інвестиційно-економічний потенціал громади і приносить користь її мешканцям і бюджету ОТГ. Водночас, це призводить до значного негативного впливу на природне

довкілля. Тому друга стратегічна ціль – це дієва охорона природного середовища і посилення значення туризму для економіки.

15. Хорошим шансом для розвитку громади є її привабливість як місця проживання, а до кожного мешканця слід ставитися як до своєрідного інвестора (клієнта усіх послуг). Щоб використати цей шанс, треба поліпшити доступ до послуг, підвищити якість, пристосувати їх до потреб і структури населення. Ось чому третьою стратегічною ціллю обрано систему публічних послуг, яка пристосована до потреб і структури суспільства.

16. Основними джерелами фінансування передбачених Стратегією заходів є бюджет громади та зовнішні джерела. Джерелами отримання коштів на фінансування запланованих заходів можуть бути фонди державних програм, які реалізуються міністерствами, регіональними та національними установами.

17. Для реалізації Стратегії розвитку Галичинівської ОТГ доцільно запропонувати проект «Створення центру освіти дорослих», який забезпечить реалізацію стратегічних цілей, що визначені в стратегії.

18. Реалізація проекту створення Центру освіти дорослих Галичинівської ОТГ потребує коштів у сумі 2518, 0 тис. грн. Джерелами його фінансування будуть як власні кошти Галичинівської сільської ради, так і інші джерела.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. За січень-липень до місцевих бюджетів надійшло. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3041>
2. Жук В. Напрями розвитку та зміцнення управлінського потенціалу місцевих органів влади / В. Жук // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/Juli08/01.htm>
3. Офіційний портал Верховної Ради України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/490-2002-%D0%BF>, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF>
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Тлумачення від 12.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
5. Зубко Геннадій: від парламенту цієї осені очікуємо підтримки законів з децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3232>
6. Децентралізація влади: Реформа децентралізації влади в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 25.02.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
8. Крысин Л.П. Толковый словарь иностранных слов. – М.: Эксмо, 2008. – 944 с.
9. Толковый словарь. [Ред.. д.э.н. Осадчая И.М.]. –М.: ИНФРА-М, Издательство «Весь мир», 2000. – 846 с.
10. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. –М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.
11. Лаврів Л.А. Оцінювання методичного забезпечення стратегічного планування в Україні // Наука молода. – 2008. – №9. – С. 39-42.

12. Дармограй В.І. Методологія стратегічного планування комплексного соціально-економічного розвитку регіону: монографія. – Київ, 2007. – 245 с.
13. Жаворонков В.О. Стратегічне планування економічного розвитку на регіональному рівні: автореф. дис.... к.е.н. спец 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». – К, 2009. – 20 с.
14. Парасюк І.Л. Стратегічне планування розвитку субрегіональних структур на основі мобілізації конкурентних переваг регіону: автореф. дис... к.е.н.: спец 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». Одеса, 2011, - 20 с.
15. Вакуленко В.М. Стратегічне планування економічного розвитку великого міста як інструмент підвищення ефективності його управління: автореф. дис.... к.н. з держ упр.. спец 25.00.04 «Місьцеве самоврядування». – К, 2003. – 21 с.
16. Комплексна стратегія Львова 2012-2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.city-institute.org/images/stories/files/strategy_last.pdf.
17. Кузык Б.Н. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование: учебник. – М.: Издательство «Экономика», 2008. – 575 с.
18. Стратегическое планирование / Организация объединенных наций. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru>
19. Берданова О.В. Стратегічне планування: навчальний посібник / О.В. Берданова, В.М. Вакуленко, В.В. Тертичка. – Л.: ЗУКЦ, 2008. – 138 с.
20. Сментина Н.В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика: монографія. – Одеса: Атлант, 2015. – 365 с.
21. Беспанеев А. Стратегии социально-экономического развития территории: принципы формирования и управления // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2013. – №11. – С. 72-81.
22. Коломийченко О.В. Стратегическое планирование развития регионов: методология и организация. Киев, 2003. – 235 с.

23. Басков В.Н. Сельское общество XXI века: Пути развития. / В.Н. Басков, А.В. Камянчук // Стратегическое планирование развития территорий. – Ирбит: Издательский дом «Печатный вал». – 2008. – С.27-31.
24. Федяй Н.О. Правове поле стратегічного управління регіональним розвитком в Україні // Економіка і прогнозування. – 2012. - № 4, - С. 54-62
25. Брусак Р.Л. Стратегічне планування в управлінні розвитком території: електронний посібник. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 173 с.
26. Омаров Ш.А., Кизим Н.А. Действующее законодательство в области стратегического развития Украины и ее регионов // Проблемы экономики. – 2009. – № 9. – С.3-12.
27. Кизим Н.А., Омаров Ш.А. Практика составления и проблемы реализации стратегии развития Украины и ее регионов // Проблемы экономики. – 2010. – № 4. – С.13-21.
28. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III // Відомості ВРУ. – 2000. – № 25. – ст.. 195.
29. Брундланд Г. Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку / Г. Брундланд. – Оксфорд : Оксфорд Юніверсіті Пресс, 1987. – С. 17-19.
30. Стратегія стійкого розвитку Визирської об'єднаної територіальної громади на 2018 -2020 рр. (проект). ІПРЕЕД НАН України, Одеса, 2017
31. Стратегія розвитку Галичинівської ОТГ на 2018-2026 роки. Галичинівка, 2018
32. Програма «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalcommunities.org/dobre>
33. Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://despro.org.ua>

34. Програма “Польська допомога” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kijow.msz.gov.pl/uk/wspolpraca_dwustronna/polska_pomoc
35. Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>
36. Секторальна бюджетна підтримка ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/04/Programi-regionalnogo-rozvitku_do-postanovi-KMU_821.pdf